

===== Dinsi Bilim ve Bilimsi Din
=====

:date: 2014-11-23 02:18:14 +0200

.. :Date: 12695

Bilimle din arasındaki bir fark şu: Bilimde doktrinin teşviki için faaliyeti kullanıyorsun, dinde faaliyetin teşviki için doktrini kullanıyorsun.

/Bilimci/ ulaştığı bilginin doğruluğunu, ona ulaşma metodolojisine, bilimsel metoda bağlıyor. *Dinci* günlük pratiğinin ve ahlakın doğruluğunu, doktrinin doğruluğuna bağlıyor.

Biri bilgiyi sunmak için metodu kullanıyor ve diğer metodu sunmak için bilgiyi.

Din faaliyeti bilim faaliyetine ne kadar benzeyebilir? Bilimcilerin bazıları, bilimin *sağduyunun dünyaya tutarlı teşmili* olduğunu söyler. *Sağduyu* herkeste bulunan düşünme hassası, *dünya* içinde yaşadığımız yer, *tutarlı teşmil* düşüncemizi dünya ve daha önce düşündüklerimize uygun geliştirmek.

Açık düşünmek, açık göstermek, açık anlatabilmek. *Gösterilemeyen* bilimin konusu dışındadır ve ifade edilemeyen gösterilemez.

Dini faaliyet (*Allah'ın huzurunda yaşamak*) ise gösterilmesi mümkün olmayanla meşguldür. Gösterilebilen, işaret edilebilen put olabilir. Ancak *gösterilemeyen*in yeryüzünde bir faaliyete, ibadete, kulluğa vesile olması nasıl mümkün olur?

Burada birbirinin tersi iki problem var. Bilimin konusu *gösterilebilen*, bir faaliyet konusu olmaktan çıkar, çünkü artık *çözülmüştür*. Bununla beraber bilim aynı zamanda bir faaliyet konusudur ve bu faaliyet *çözülmüş* olanı da sorgulamaya dayanır. Bilimin *gerçek* diye sunduğu şeyleri kabul etmeden bilim yapamazsınız, ancak onların gerçek olduğunu kabul ettiğinizde, bilimin temeli olan soruşturmayı (bir ölçüde) terketmek gerekir.

Din ise, *gösterilemeyenle* uğraşırken, bu gösterilemeyenin, gösterilebilir işaretleri ve ayetleri olduğunu kabul eder.. Bu işaret ve ayetler, dünyada *gösterilemeyen*in izi olarak görülür ancak bu işaretler aynı zamanda, gösterilemeyenin *gösterilemezlik* tarafıyla (bir ölçüde) çelişir.

İki örnek: Birden fazla deney yapıp bunların bir şekilde ortalamasını almanın *bilmediğimiz doğruya daha yakın* olduğunu göstermek mümkün değildir, çünkü *bilmediğimiz doğruya daha yakın* olduğunu göstermek için, doğruyu bilmemiz gerekir. Mamafih bilim aradığı gerçeğin (mesela) iki deney arasında *değişmediğini* kabul eder.

Din ise, Allah'ın emirlerinden bahsederken, ifade edilemez bir varlığın insanların anlayacağı dilde emir verdiğini ve onların hayatları hakkındaki fiilinin ifade edilebildiğini söyler. Bir kısmı ifade edilebilen varlık, *tamamen ifade edilemez* değildir. Bu da hayatımızda bir fark meydana getirebilen bir tanrı fikrinin eksik olmak zorunda olduğunu gösterir. Din Allah'ın zatıyla ilgili ifadeler kurmadan günlük hayatta değişiklik meydana getiremez.

Bilimin faaliyete devam etmesi için soruşturmayı dondurması, dinin faaliyete devam etmesi için Allah'ın zatıyla ilgili soruların üzerinde durmaması icap eder.

Din ve Bilim insan düşüncesinin iki kutbunu temsil eder. Din kabullerinin soruşturulmasını istemez ancak soruşturmadan ahlaki ve dini faaliyet mümkün değildir. Bilim tüm kabullerin soruşturulmasını savunur ancak bazı kabuller yapmadan bu soruşturma işini yapmak mümkün değildir.

Bu ikisi arasındaki temel farkın, ele aldıkların konuların *büyüklikleri* olduğu da söylenebilir. Din, tek bir kişiye *nasıl davranması* gerektiğini anlatır. Bilimin böyle bir iddiası yoktur ancak bir milyon kişinin akıbetini tahmin edebilir. Dinin bu bir milyon kişinin davranışı konusunda söyledikleri ise çelişkilidir. Misalen İslam'ın, *bir* inançsızın akıbeti hakkındaki açıklaması bellidir ancak *bir milyon* inançsızın, (a) inançsız olmalarına nasıl izin verildiği ve (b) bu bir milyon kişi arasında büyümüş birinin nasıl olup da tüm inanç/inançsızlık sorularından sorumlu olabileceği zor cevaplanan sorulardır.

Bilim ise, misalen belli bir ölümcül hastalığa tutulmuş *bir milyon* kişinin, %99'unun üç ay içinde öleceğini kesin olarak söyleyebilir ancak bu hastalığa tutulmuş *bir* kişinin akıbeti konusunda o kadar kesin konuşamaz. Bir milyon kişinin %1'i 10.000 kişidir ve ele aldığı kişi bu on binden biri olabilir.

Buradan iki düşünce yanlışına ulaşmak mümkün. *Yanlış teşmil* diyebiliriz sanırım. Din, bir kişi için söylediğini bir milyon kişiye teşmil ederken, bilim de bir milyon kişi için söylediğini bir kişiye teşmil ederken yanlış yapıyor. Düşüncemizin ölçüleri, aynen yer, zaman ve metinbağı (context) gibi anlamına etki eder. Bunun farkında olmazsak, yani ifadenin hangi ölçü için geçerli olduğunun üzerinde durmazsak, yanlış yaparız.

Bir milyon elektronun konumlarını başarılı şekilde ölçebilen, ancak bir elektronun konumunu belirleyemeyen Fizik, bir topluluğun sağlığı hakkında kesin ölçümlerde bulunabilen ancak bir kişinin hakkında yanlış yapabilen Tıp, bir toplumdaki psikolojik problemleri belirleyebilen ancak bir kişininkini belirlemekte o kadar başarılı olamayan Psikoloji aynı düşünce tarzıyla hareket ediyor. İş *bireye* geldiğinde, bilim *dini* bir dil kullanmaya başlıyor, Fizik için bu madde ve zamanın tabiatı hakkında test edilmesi imkansız bazı hipotezler, Tıp için *şöyle yaparsan böyle olur* tarzı isbat edilmesi imkansız kurallar, diğer bilimlerdeyse, yarım yamalak insan profillemeye veya

Din ise bir kişi için *doğru* olanı, bir milyon kişiye uygulamaya çalışınca saçmalamaya başlıyor. Hz. Peygamber'e *safha safha* ineni, her yere ve herkese şamil bir *doktrin* haline getirince çelişkiler ve sorulardan yakayı kurtaramıyor. Sonra bu doktrinlerin, daha yeni doktrinlerle çözüleceğı gibi bir beklentiyle, *dinde reform* peşinde koşuyor. *Doğru yaşamamanın herkese ve her duruma şamil doktrini yoktur* deyip, insanlara bulundukları duruma göre karar vermeyi, sormayı, soruşturmayı öğretmenin mümkün tek usul olduğunu unutarak.

Buradan çıktığımız yer, bilimsi din ve dinsi bilimden kaçınmak. Adı elektron da olsa, kedi de, insan da, *tekil* için söylenene, *bütün* için söylenen arasında (dilimizin üstünü örttüğü) önemli bir fark olduğunu görebilmek. Birey için söylenen her zaman *dinî* bir ifadedir, test edilemez, tekrar edilemez ve yanlışlanamaz. Hayatını *bilimsel* yaşamaya çalışan da, kabullerini görmezden geldiğı dinî bir hayat yaşamaktadır.

/Bütün/ için söylenense *bilimsel* bir ifadedir ve test edilmesi, tekrar edilebilmesi, yanlışlanabilmesi gerekir. Dini ifadeleri bütüne teşmil edince, test edilmesi imkansız bir yere varır ve *neden bu ikisi birbiriyle çelişiyor?* diye yüzyıllar sürecektir tartışmalardan başka elimize geçen bir şey olmaz.